

Ö-Ő-kuckó

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- mamama-mememe-momomo-mömömö...
- nanana-nánáná-nönönö-nénéné...
- mörö-mere-miri-mörö-mere-miri...

Ejtsük tisztán a következő szósortokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- öröm, köröm, letöröm
- csörög, pörög, mennydörög
- dübörög, lődörög, hóbörög

Ejtsük tisztán a következő szópárokat, majd mondjuk az egész szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként:

- köhög-pöhög
- csörgő-börgő
- őzem-bőzem

Török-börög

Mondogassuk a *Török basa* kezdetű mondókát úgy, hogy a mondóka ritmusára simogatjuk a hasunkat körbe-körbe! A nagy has körbekerüléséhez több idő kell, ezért fél értékenként (soronként) tehet egy teljes kört a karunk:

<u>T</u> örök basa,	□ □	ti-ti-ti-ti
<u>n</u> agy a hasa,	□ □	ti-ti-ti-ti
<u>b</u> eleférne	□ □	ti-ti-ti-ti
<u>ö</u> tszáz kacsa.	□ □	ti-ti-ti-ti

Tudjátok-e, ki a török basa? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait, majd pontosítsunk:

A törökök kb. ötszáz évvel ezelőtt elfoglalták Magyarország nagy részét, és több mint százötven évig török uralom alá tartozott ez az országrész. A török basa egy-egy tartomány kormányzója volt a török birodalomban, ő gondoskodott az adó beszedéséről. Nagy hatalmú, sokszor telhetetlen, gazdag urak voltak a basák, ezért születhetett ez a nagy hasú mondóka.

Igen ám, de a „török” mást is jelent. Pl.: Haragomban török-zúrok. Jókedvemben diót török. Legyünk most jókedvűek, és folytassuk egy diótörő mondókával! Ha tudunk szerezni, mindenki kapjon egy szem diót (vagy mogyorót), amivel koppinthat az asztalon! Ütemes kopogással kísérjék a gyerekek a *Görögdinnye, török tők* kezdetű mondókát, amit a pedagógus segítségével, felelgetve mondjanak! Most gyorsabban, negyed értékenként koppantsanak!

Görögdinnye, török tők,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
szerda után csütörtök.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
Török-börög, hömbörög,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
egy zsák diót megtörök.	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
Csörgő-börgő mogyoró,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
te vagy a fogó!	□□	ti-ti-ti-ti tá

Törökfogó

Álljanak a gyerekek körbe, és egy önként vállalkozó, akinek jól megy a *Görögdinnye, török tők* mondóka, álljon a kör közepére, ő lesz a kiszámoló! A többiek a hasukat simogatva mondják együtt a *Török basa* kezdetű mondókát! A kiszámoló pedig a *Görögdinnye, török tők* mondókával számolja, ki lesz a fogó. Akire a „fogó” ó-ja jut, beugrik középre, helyet cserél a kiszámolóval. A többiek futva menekülnek. A fogó utánuk, akit elkap, az leül pihenni (nagy a hasa). Aki utoljára „életben marad”, az lehet a következő kiszámoló.

Képböngésző

Nézzük meg a nyitó oldalpár (94–95. o.) képét:

Mit látunk lent? – 2 tök, 2 dinnye/görögdinnye

Mit látunk fent? – levelek/lomb, faág, kismadár

Mit látunk középen? – őzek futnak

Hány őz van közel? Hány őz van távol? – 1 közel, 2 távol

A közelben futó őz lehunyta a szemét. Vajon mire gondol? – Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit!

Őzikekérdés

Majd hallgassunk meg egy fura őzgondolatot! A gyerekek közül egy vállalkozó olvassa fel a *Kérdezi az őzike* kezdetű mondókát! Hogy juthat ilyen az őzike eszébe? – Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit!

Majd nyomozzunk tovább: Mindenki olvassa el önállóan a mondókát, és keresse meg, hányszor szerepel benne az őzike (ő-zi-ke)!

Ki mennyit talált? Aki hármat, sorolja fel a szavakat:

őzike,

főzik-e

győzik-e

Hová, milyen szavakba bújt be az őzike?

Mit jelent itt a „győzik-e”? – Bírják-e pénzzel? Van-e elég pénzük az ebédhez?

Tudnánk-e folytatni az őzikebújócska-játékot? Mondjuk az „előz” szóval. Vagy a „győz” másik jelentésével? (legyőzni valakit) – Alkossunk velük egy-egy mondatot! Pl.:

Megelőzik-e az őzet a többiek?

Legyőzik-e az őzfutók az őzbajnokot?

Őzfutók

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

A fenti kérdésekre megtaláljuk a választ Szabó T. Anna *Őz* című versében. Olvassák el a gyerekek némán, és készüljenek fel a vers felolvasására! Az olvasás lendületes legyen, méltó az őzbajnokhoz!

Hallgassunk meg néhány vállalkozót, aki a felolvasásával benevez az őzfutóversenyre! A versenyzőknek nemcsak lendületesen, hanem hibátlanul, kecses „mozgással” (hanglejtéssel) is kell olvasni. Végül szavazással dönthetjük el, ki lett a felolvasó őzbajnok.

Láttak már a gyerekek futó őzeket? Megfigyelték kecses mozgásukat? Figyeljük meg őket az *Őzek mozgása* című tankocka rövid videófilmjein.

Kattints ide!

Fogalmazzunk meg egy rövid hírt az őszi őzfutóbajnokságról, vagy adjunk róla élő közvetítést: két sportriporter közvetítse a verseny befutóját!

Aki szeret rajzolni, lerajzolhatja az őzfutóverseny egy-egy jellemző eseményét is.

MADÁRNEVEK

Ökörszem

Eszközigény: Számítógép, digitális tábla

Nézzük meg újra a nyitó oldalpár (94–95. o.) képét:

Az őzbajnokot egy kismadár figyeli. Mi lehet a neve? – Hallgassuk meg a gyerekek válaszait! Ha elhangzik az „ökörszem”, erősítsük meg, ha nem, áruljuk el a nevét! Majd kérdezzük meg: Mit gondoltok, miért kapta ezt a nevet a kismadár? – Talán azért, mert olyan kicsi és kerekded, mint egy ökör szeme.

Figyeljük meg egy tankocka képein, milyen az ökör szeme és az ökörszem! Miben hasonlítanak? A képek kattintással nagyíthatók.

Kattints ide!

Tóth Krisztina *Ökörszem* című versében személetesen mutatja meg, milyen madár az ökörszem. Olvassák el a gyerekek magukban a verset, majd mutassák meg a kezükkel, milyen a kismadár! (Csak mozdulattal, kéztartással, beszéd nélkül.)

Gyűjtsük össze a madarat jellemző szavakat, kifejezéseket a versből! (kis madár, tolla barna, torka fehér)

Mihez hasonlítja a költő a madár kicsiségét, formáját? Miben hasonlít az ökörszem és az ököl? Hasonlítsuk össze a szóalakokat is: Milyen hangok/betűk egyeznek a szavakban? Ezekből csendül össze a két szó, és alkot szép rímpárt:

ökör – ököl

ökörszem – ökölben

Madárnévadó

Eszközigeny: Számítógép, digitális tábla

Kérdezzük meg a gyerekektől, ők milyen „beszélő” nevet adnának a kismadárnak (ha nem ismernék az ökörszem nevet)?

A madarak gyakran kapnak „beszélő” nevet, ami a madár valamilyen tulajdonságára utal.

Párosítsuk össze a madarak képét a nevükkel a *Madarak és neveik* című tankockán! (A sárgarigó régies neve: aranymálinkó.)

Kattints ide!

Milyen „beszélő” nevet tudnánk még adni ezeknek a madaraknak?

Fésűs Éva: Az *ökörszem* című meséje arról szól, a kismadár hogyan kapta a nevét. A mesében sok más madár is szerepel, így ez egy igazi madármese. Kuckózzunk be a mesesarokba, és hallgassuk meg a mesét, miközben a mesekönyv illusztrációit láthatjuk! A videó végén a mesében szereplő madarak képét és hangját is megfigyelhetjük.

Kattints ide!

Zöld erdő

Ha megnézzük újra a nyitó képet (94–95. o.), a távolban milyen fákat látunk? (fenyő)
Voltatok már fenyőerdőben? Hallottátok a fenyőtűk susogását? – Susogjunk halkán, majd ahogy a szél erősödik, egy kicsit erősebben.

Majd mondjuk a gyerekeknek:

Amikor fenyőerdőben járunk, és halljuk a susogó hangot, úgy érezzük, suttognak a fák. Vajon miről? Hallgassátok meg Weöres Sándor *Suttog a fenyves* című versét, amit suttogva fogok felolvasni! Ezért nagy csendben hallgassátok!

Olvassuk fel a verset, majd kérdezzük meg a gyerekektől, miről suttog a fenyőerdő!

Milyen hangokkal suttog?

Figyeljük meg, milyen szavakkal végződnek a sorok? Milyen hangok csendülnek bennük össze?

– leginkább az e-ő, de fontos a háromszótagos tagolás is:

zöld erdő
már eljő
esztendő
száncsengő
faggyal jó
nagykendő
nagykendő
hús szellő
zöld erdő
hófelhő
száncsengő
esztendő

Olvassuk fel együtt, suttogva a verset! Ha jól sikerül, olyan lesz, mint a fenyőerdő susogása. Énekelve is megtanulhatjuk a verset, kottát és hangzó anyagot találunk hozzá az *Óperencia*

weboldalán. (A dalfeldolgozásban a 2. és 6. versszak felcserélődött. Az *ABC-kuckó*ban az eredeti szövegváltozatot közöltük.)

Kattints ide!

Malomkövek

Eszközigeny: Számítógép, kivetítő, hangszóró

Kérdezzük meg a gyerekektől: Tudjátok-e, hogy őröl a malomkő? Ki látott már ilyet? – Hallgassuk meg a válaszaikat, majd nézzünk meg egy kisfilmet, ami a kézimalommal való őrlést mutatja be! (A bibliai idők kézimalma is hasonló lehetett.)

Kattints ide!

A malomkő forgatása, mozgása elég monoton, ennek hangulatát, hangzását adja vissza az alábbi mondóka:

Alsó kő:

Ne dör-zsölj,
ne dör-zsölj...

Felső kő:

Dör-zsöl-lek,
dör-zsöl-lek...

Mondogassuk szótagolva, karmozgással kísérvé!

Majd osszuk két szólamra az osztályt, és a két kő egymásnak felelgetve mondja a magáét!

Végül együtt is megpróbálhatja a két szólam: a két mondóka egyszerre hangzik.

Hasonlóan mondókázhatunk az *őr-lőkő*, *kő-őr-lő* szavakkal:

Alsó kő:

Őr-lő-kő,
őr-lő-kő...

Felső kő:

Kő-őr-lő,
kő-őr-lő...

Kőőrlő

Mi az a kőőrlő? A követ is őrlik? Bizony. A kőbányákban a kibányászott követ gépekkel kisebb darabokra törik, apró kőzúzalék is készül belőle. Ezt használják pl. az útépítéshez. Az apró kő egy részét tovább őrlik, és finom szemcséjű kőpor lesz belőle. Kőport használnak pl. a házfal külső burkolására, aminek kőporozás a neve.

Milyen lehet a kőőrlés? Ennek a hangulatát, hangzását idézi fel Lackfi János *A kőőrlő* című versrészlete. Olvassuk fel a gyerekeknek a monoton hangzást utánozva! A versritmust az ütemhangsúly és időmérték együtt alakítja. A szótagok az utolsó sor névelőjének kivételével mindenütt hosszúak (ezt is meg lehet kissé nyújtani):

<u>L</u> ennék én <u>k</u> őőrlő,	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>k</u> őporban <u>l</u> ődörgő.	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>Ő</u> rölnék <u>k</u> őmorzsát,	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>n</u> adrágom <u>k</u> őporzsák.	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>K</u> őpor van <u>m</u> indenhol,	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>b</u> ódító <u>á</u> lompor,	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
<u>f</u> elhőzik <u>f</u> üstölve,	- - - - - -	tá-tá-tá tá-tá-tá
az <u>e</u> mber <u>p</u> rüszkölne.	U - - - - -	ti-tá-tá tá-tá-tá

Olvassuk el a gyerekekkel hasonló „kőőrlő” ritmusban a verset! Itt is alkalmazhatjuk az előbbi két szólam párbeszédét, soronként vagy kétsoronként való váltással.

Figyeljük meg a versben az ö-ő és o-ó hangok gyakoriságát, aminek a monoton hangzás köszönhető!

Homok- és kavicskép

Eszközигény: Vizes homok, kavicsok

Legjobb kőőrle a patak. Miközben köveket görget, azokat egymáshoz üti, így csiszolja. A víz által sodort kövek egyre kopnak és csiszolódnak. Tudjátok-e, mi lesz belőlük? – Kavics.

A kavicsról lecsiszolt apró szemcsékből pedig homok. Még jó, hogy mindez a vízben történik, így nem lesz belőle por és porfelhő.

De álomkép, kép azért lehet.

Készítsünk vizes homokágyba kavicsképet: a vízzel átítatott, elsimított felületbe kavicsdarabokat nyomkodjanak a gyerekek! Érdekes kis csoportokban dolgozni.

Szervezhetjük a munkát szabad téren, de a teremben is, egy-egy tálcán elsimítva a vizes homokot.

ESKÜVŐI KÉPEK

Képböngésző

Nézzük meg a 96–97. oldal képét! Láthatjuk a kőbánya robbantásának nyomait: a szálló kődarabokat. Mit vagy kit látunk még a levegőben? – felhők, repülőgép, két ejtőernyős

Miért érdekes a két ejtőernyős alak? Kik lehetnek ők?

Miből lehet kitalálni, hogy a két alak vőlegény és menyasszony? Szerintetek történhet ilyen ejtőernyősugrás? Hogyan? Miért?

Ejtőernyős esküvő

Eszközигény: Számítógép, digitális tábla

Olvassuk fel a gyerekeknek Miklya Luzsányi Mónika *Ejtőernyős esküvő* című történetét!

Majd beszélgessünk:

Hol zajlott ez a nevezetes esküvő? Miben különbözött a szokásos esküvőktől? Miben hasonlított mégis?

Bemutathatjuk egy valóban megtörtént esküvő képeit a *Légi esküvő* című tankockán, ami ejtőernyős ugrással ért véget. (Gyűrűhúzás a repülőgépen, aláírás a földön volt.)

Ha jól megfigyeljük, van egy lényeges különbség az itt látható menyasszony és az *ABC-kuckó*ban ábrázolt menyasszony ruhája között. Mi az? – A valóságban fehér nadrág van a menyasszonyon, ami ugrás közben áramvonalasan a testhez simul. A képen látható menyasszony szoknyában van, amibe belekap a szél. De ha nem szoknyában lenne, ki ismerné fel, hogy ő menyasszony?

Kérdezzük meg a gyerekektől, ki volt már esküvőn! Hogyan zajlott? Hogy nézett ki a menyasszony és a vőlegény? Mi volt a legjobb az esküvői események közül? – Aki szeretne, mesélhet az élményeiről.

Esküvői képek – élőképjáték

Az esküvő egyik látványos része a fotózás, amikor az ifjú pár köré gyűlnek a rokonok, barátok, ismerősök. Különböző páros és csoportképek készülnek ilyenkor, kisebb-nagyobb létszámú résztvevővel.

A gyerekekkel közösen vagy csoportokban rendezünk esküvői fotózást! A képek szereplői álljanak be egy-egy élőképbe, és a fotós „csííz” kiáltására maradjanak mozdulatlanok pár másodpercig! Majd álljanak be új képbe, más szereplőkkel (a szereplők rokonsági, kapcsolati fokát nevezzük meg, pl. szülők, nagyszülők, unokatesók, munkatársak, focicsapat stb.) !

Az élőképjátékba belevihetünk további karakterelemeket. Pl. egy focista, lovas, vasutas, bűvár, légtornász stb. pár esküvője hogyan zajlik, milyen környezetben, és ehhez milyen fotóbeállítások illenek?